

Úvahy, týkající se věd

Zdravý smysl je věc ze všeho na světě nejlépe rozdělená; neboť každý se domnívá tak dobře být jím opatřen, že i ti, jež lze nejtíže uspokojit v jakékoli jiné věci, nikterak nemají ve zvyku toužit po tom, aby ho měli více, než ho mají. V čemž se pravděpodobně ne každý z nich mylí; dokazuje to však ještě spíš, že schopnost správně uvažovat a rozeznávat pravdivé od klamného, což je vlastně ona schopnost, kterou nazýváme zdravým smyslem neboli rozumem, je od přirozenosti u všech lidí rovná; a dokazuje to dále, že rozličnost našich názorů nepochází z toho, že jedni jsou rozumnější než druzí, nýbrž toliko z toho, že vedeme své myšlenky různými cestami a neuvažujeme o týchž věcech. Neboť nestačí mít zdravý smysl, nýbrž hlavní je správně ho užívat. Největší duše jsou schopny největších neřestí právě tak jako největších ctností; a ti, kteří krácejí jen velice pomalu, mohou postoupit mnohem dále, jdou-li vždy přímou cestou, než oni, kteří běží, ale od ní se vzdalují.

Co se mne týče, nikdy jsem se nedomyšlel, že by můj duch byl v čemkoli dokonalejší nad průměr; často jsem si dokonce přál mít tak rychlou myšlenku nebo tak jasnou a zřetelnou obrazotvornost, anebo tak objemnou a pohotovou paměť jako někteří jiní. A neznám jiných vlastností, jež by jako tyto vedly k zdokonalení ducha: neboť co se týče rozumu nebo zdravého smyslu, protože je jedinou věcí, činící nás lidmi a odlišující nás od zvířat, věřím, že je celý v jednom každém, a budu sdílet v této věci obecné mínění filozofů, kteří praví, že větší nebo menší míra je toliko v nahodilých přívlastcích, a nikoli ve formách čili v přirozenostech individuí téhož druhu.³

Avšak odvažuji se tvrdit, že jsem měl podle svého mínění veliké štěstí, octnuv se už od svého mládí⁴ na jistých cestách, jež mne dovedly k úvahám a zásadám, z nichž jsem vytvořil metodu, kterou — jak

*abstraktní
metoda*